

Internationaal samenwerken

Krachtige kernen in Nederland en Duitsland

Niet alleen op zakelijk gebied, maar ook op sociaal niveau vindt er samenwerking plaats tussen Nederland en Duitsland. Binnen het project 'KRAKE, Krachtige Kernen, Starke Dörfer' gaat de Hogeschool van Arnhem en Nijmegen (HAN) de komende drie jaar samen met een aantal Duitse partners op zoek naar oplossingen om de leefbaarheid in 40 dorpen in Nederland en Duitsland duurzaam te verbeteren.

Binnen de HAN buigt het Centre of Expertise Krachtige Kernen zich specifiek over de problematiek waar dorpen en dorpskernen mee te maken hebben. "Ruim vier jaar geleden hebben we de maatschappelijke vraagstukken binnen ons werkgebied Gelderland, het oostelijk deel van Brabant, Noord-Limburg en het gebied net over de grens met Duitsland in kaart gebracht", vertelt programmamanager Joke Abbring. "Een van die vraagstukken heeft te maken met krimp, vergrijzing en ontgroening en de stelselwijziging in de zorg. Dit heeft een enorme impact op dorpen en dorpskernen. We besloten toen een kenniscentrum op te richten waarbij onderzoekers en studenten samen met professionals en bewoners zich buigt over deze problematiek. Wij willen als hogeschool immers studenten afleveren die voorbereid zijn op de vraagstukken van de toekomst."

Centre of Expertise Krachtige Kernen

Het Centre of Expertise Krachtige Kernen houdt zich bezig met het vitaliseren van kleine kernen. Om precies te kunnen achterhalen met welke problemen dorpskernen te maken hebben, is een goede verbinding tussen onderwijs, onderzoek, het werkveld en de dorpen, essentieel. Abbring: "Als program-

mateam halen we vraagstukken op in dorpen bij burgers en burgerinitiatieven, maar ook bij professionals zoals zorg- en welzijnsorganisaties. Vervolgens kijken we binnen de HAN welke kennis aanwezig is en koppelen we deze aan de al aanwezige kennis in de dorpen. Samen gaan we op zoek naar oplossingen. Deze nieuwe manier van samenwerken, waarbij problemen van onderop worden opgehaald, zorgt voor duurzame oplossingen." Het kenniscentrum werkt met drie programmalijnen. "Ten eerste kijken we naar het fysieke aspect, de woonbaarheid en de voorzieningen in de buurt." De tweede lijn richt zich op innovatie op het gebied van zorg en welzijn. "De Rijksoverheid heeft een

aantal taken overgeheveld naar de gemeenten. Mensen worden geacht langer zelfstandig thuis te wonen. Alleen een goede woning is dan niet voldoende, mensen moeten ook thuis hun zorg kunnen krijgen. Het in stand houden van het sociale netwerk maakt daar onderdeel van uit." Ten slotte wordt onderzoek gedaan naar innovatie binnen de sociale technologie. "Een deel van de oplossingen zal uiteindelijk toch vanuit technologische ontwikkelingen moeten komen. Er is al heel veel mogelijk, zoals communiceren met de huisarts via televisie of computer. Dankzij dit soort technologische ontwikkelingen kunnen mensen ook daadwerkelijk langer thuis wonen." Een aantal lectoraten binnen de HAN doet langs deze lijnen onderzoek in samenwerking met andere hogescholen en universiteiten. Studenten vanuit diverse studierichtingen lopen binnen de onderzoeken stage of voeren er hun afstudeeropdrachten uit.

Cultuurverschillen

De vraagstukken die in Nederland leven, spelen ook aan de Duitse kant van de grens. Vanwege de cultuurhistorische verschillen, de mede daaruit voortgevloeide verschillen in inrichting van en omgang met infrastructuur en de andere wetgeving worden de problemen

ACHTERHOEK: ACTIEVE REGIO

De Achterhoek behoort tot het werkgebied van KRAKE. Verschillende dorpen doen mee aan het project. Zo heeft dorpsbelang Wichmond-Vierakker het thema Wonen, doet Zelhem met drie buitenkernen mee aan het thema Gezonde Leefstijl en heeft Varssevelder-Veldhunen Kindvriendelijkheid als thema. Dinxperlo en Winterswijk hebben als thema MKB en vrijwilligers gekozen en Terborg doet mee aan het thema DNA van het dorp.

Abbring: "De Achterhoek is een regio met veel uitdagingen, maar ook met heel veel initiatieven die zijn opgericht om met deze uitdagingen aan de slag te gaan. Het samenwerken en aanpakken zit echt in het DNA van deze regio."

daar op een andere manier aangepakt. De HAN zag dit als een mooie kans om met en van elkaar te leren. “In eerste instantie hebben we contact gezocht met onder andere de Fachhochschule Münster en de Hochschule Rhein-Waal om samen een project op te zetten en kennis en ervaring uit te wisselen”, vertelt Abbring. “Samen met de Handwerkskammer Münster, Kreishandwerkerschaft Borken, Transferagentur Fachhochschule Münster GmbH, 20 Nederlandse en 20 Duitse dorpen maken deze partijen onderdeel uit van het Interreg project ‘KRAKE, Krachtige Kernen, Starke Dörfer.’” Het project KRAKE wordt in het kader van het INTERREG V A programma Deutschland-Nederland gefinancierd met middelen van het Europese Fonds voor Regionale Ontwikkeling (EFRO), de Provincie Gelderland en het Ministerium für Wirtschaft, Energie, Industrie, Mittelstand und Handwerk van de deelstaat Nordrhein-Westfalen (MWEIMH NRW) en is in januari 2016 van start gegaan. De HAN is leadpartner van dit project.

6 themagebieden met gemengde teams

Inmiddels is het project in de eerste 12 Nederlandse en Duitse dorpen gestart. Aan de hand van o.a. navraag bij een aantal leden van de Landelijke Vereniging voor Kleine Kernen zijn 6 themagebieden gedefinieerd: zorg, wonen, gezonde leefstijl, kindervriendelijke dorpen, MKB en vrijwilligers en DNA van het dorp. Vervolgens hebben een aantal dorpen zich aangemeld om deel te nemen aan het project. “De vraagstukken die naar voren zijn gekomen kunnen vaak niet meer vanuit één dimensie worden aangevlogen. Een onderwerp als langer zelfstandig thuis kunnen wonen heeft te maken met de woning, zorg en mobiliteit. Dan is het nuttig om studenten van de opleiding bouwkunde en sociale studies samen te laten werken aan een oplossing. Binnen de HAN hebben we gekeken welke lectoren er aanwezig zijn die expertise hebben bij de betreffende thema’s. Per thema is een team samengesteld bestaande uit een lector, studenten, burgers en professionals.” Abbring benadrukt dat het daarbij om gemengde teams gaat met zowel Nederlandse als Duitse deelnemers. “Het is heel interessant om te ervaren hoe Duitse collega’s tegen vraagstukken aankijken. Duitsers zijn veel meer gewend om beslissingen van bovenaf op te leggen. Terwijl Nederlanders veel meer polderen en niet te veel sturen. Dat zie je terug aan het grote aan-

tal burgerinitiatieven die er in Nederland zijn. De overheid heeft in die context meer een ondersteunende rol. Het nadeel van polderen is echter dat je te lang met elkaar in gesprek bent en soms geen knopen worden doorhakt. Dan kan het handig zijn als iemand gewoon zegt dat het probleem in grote lijnen zus of zo gaat worden aangepakt. Daarnaast zijn er verschillen in dimensies en interpretaties. Een Duitser vindt het bijvoorbeeld geen probleem om 10 kilometer te moeten rijden om gebruik te kunnen maken van bepaalde voorzieningen, daar zijn de afstanden nu eenmaal veel groter. Ook zijn er heel kleine kernen (van slechts 3 tot 4 boerderijen) die op een gegeven moment verlaten zijn. Dat is in Nederland ondenkbaar.”

Duurzaam karakter

Elk team kijkt naar wat de onderliggende behoefte achter een bepaald vraagstuk is en hoe dit het beste kan worden aangepakt. Een dergelijke oplossing is afhankelijk van de omstandigheden, waartoe de bewoners bereid zijn, de leeftijdssamenstelling van een dorp, het inkomen en de mate van mobiliteit. Ook het bedrijfsleven speelt een belangrijke rol bij het stimuleren van de zelfredzaamheid van dorpen en dorpskernen. “In een aantal gevallen voldoen een goed sociaal netwerk en de huidige vormen van hulp niet om de problemen op te lossen. Op een bepaald punt heb je daar ook een professional bij nodig. Neem bijvoorbeeld de inkoop van zorg. In een aantal

dorpen is een woningzorgcoöperatie opgericht die als gezamenlijke opdrachtgever op kan treden. Door het bundelen van de vraag is het voor bestaande hulporganisaties interessant om hun diensten aan te bieden. Hetzelfde zie je nu met de aanleg van glasvezelverbindingen en de inkoop van energie. Wanneer er voorzieningen zoals winkels verdwijnen, kan een buurtwinkel door vrijwilligers worden gerund, of kunnen er meerdere functies in één pand worden ondergebracht. In een van de dorpen wordt een alternatief voor het Hello Fresh concept bedacht waarbij de lokale bakker, slager en de groenteman samen producten uit de eigen regio aanbieden.”

Volgens Abbring hebben uiteindelijk alle betrokken partijen baat bij vitale kernen, dwz als er een goede (zorg)infrastructuur is, de voorzieningen behouden blijven, er genoeg te doen is en er voldoende werkgelegenheid is. “Maar dan is het wel essentieel dat de aangedragen oplossingen ook een duurzaam karakter hebben. Dit krijg je voor elkaar door op zoek te gaan naar nieuwe verdienmodellen zoals bij de inkoop van zorg. Ook is het belangrijk om zoveel mogelijk lokale burgers, ondernemers en andere partijen hierbij te betrekken die samen het project dragen en voortzetten ook wanneer het project KRAKE na 3,5 jaar afloopt. We hopen dan dat we de dorpen voldoende tools en tips aan hebben kunnen reiken om veerkrachtig te zijn en te blijven.” ■